



Holbergsgade 6  
DK-1057 København K

T +45 7226 9000  
F +45 7226 9001  
M [sum@sum.dk](mailto:sum@sum.dk)  
W [sum.dk](http://sum.dk)

Folketingets Sundheds- og Forebyggelsesudvalg

Dato: 19. marts 2014  
Enhed: Sundhedsjura og læ-  
gemiddelpolitik  
Sagsbeh.: SUMMSB  
Sags nr.: 1401431  
Dok nr.: 1414935

Folketingets Sundheds- og Forebyggelsesudvalg har den 3. marts 2014 stillet følgende spørgsmål nr. 538 (alm. del) til ministeren for sundhed og forebyggelse, som hermed besvares. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Özlem Sara Cekic (SF).

Spørgsmål nr. 538:

"Vil ministeren i forlængelse af SUU alm. del – svar på spm. 252 (2012-13) oplyse, hvad man formoder årsagen er til, at erstatningsansvarsloven § 26 a aldrig har været anvendt til at give godtgørelse til efterladte til patienter, der på grund af grov uagtsomhed er døde af fejl i sundhedsvæsenet, til trods for at der i forarbejderne til loven står, at den også gælder for skader på hospitaler?"

Svar:

Bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 26a vedrører tortgodtgørelse og blev indført ved en ændring af erstatningsansvarsloven, der blev vedtaget af Folketinget i januar 2003 og trådte i kraft den 23. januar 2003.

Justitsministeriet udarbejdede i juni 2010 en redegørelse om godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26a. Om forarbejderne til bestemmelsen og bestemmelsens anvendelsesområde er der heri anført følgende:

"I de almindelige bemærkninger til lovforslaget (Folketingstidende 2002-03, Tillæg A, side 83 ff.) er det om afgrænsningen af bestemmelsens anvendelsesområde og baggrunden herfor bl.a. anført, at ethvert dødsfald indebærer en betydelig følelsesmæssig belastning for de efterladte i form af sorg, savn og psykisk smerte mv. Det gælder både dødsfald, der skyldes sygdom eller lignende, og dødsfald, der skyldes en ansvarspådragende handling, hvor der findes en erstatningsansvarlig skadevolder. Så godt som alle mennesker vil på et eller andet tidspunkt opleve at miste en nær pårørende eller en anden nærtstående, og de efterladtes sorg og savn må i almindelighed antages at være det samme, uanset om den pågældende f.eks. døde som følge af pludselig sygdom, hvor ingen kan gøres ansvarlig, eller blev dræbt i en færdselsulykke, hvor der findes en erstatningsansvarlig skadevolder.

På den anførte baggrund fandtes der ikke grundlag for at indføre en generel regel om godtgørelse til efterladte ved ethvert dødsfald, der skyldes en ansvarspådragende handling. En sådan generel godtgørelse ville endvidere antagelig i vidt omfang blive oplevet som en almindelig forhøjelse af erstatningsniveauet ved dødsfald og ikke som en særskilt kompensation for psykisk lidelse og smerte mv. som følge af dødsfaldet.

Et dødsfald kan imidlertid ske under så kvalificerende omstændigheder, at det typisk vil indebære en helt særlig følelsesmæssig belastning for de efterladte. Dette gælder f.eks. forsætligt drab, hvor de efterlattes psykiske smerte og lidelse i almindelighed må antages at blive forstærket som følge af deres viden om, at en nærtstående forsætligt er blevet dræbt – navnlig hvis drabet er begået under voldsomme og brutale omstændigheder. I sådanne tilfælde må det i almindelighed også anses for påregneligt for skadevolderen, at de efterladte påføres en særlig psykisk belastning.

På denne baggrund er godtgørelsesreglen afgrænset således, at godtgørelsesreglen gælder for dødsfald, der er sket under sådanne kvalificerende omstændigheder, at der må antages at være tale om en særlig følelsesmæssig belastning for og/eller krænkelse af de efterladte.

Ved vurderingen af, om der skal tilkendes en godtgørelse – samt ved udmålingen af en eventuel godtgørelse – skal der ifølge forarbejderne endvidere lægges særlig vægt på karakteren af skadevolderens handling og på den lidelse eller krænkelse, som må antages at være påført de efterladte.

Er der tale om forsætligt drab, er det således udgangspunktet, at der tilkendes en godtgørelse til de efterladte, idet et drab i almindelighed indebærer en helt ekstraordinær belastning for og krænkelse af de efterladte.

Med hensyn til dødsfald, der er forvoldt ved grov uagtsomhed, er det forudsat, at der i almindelighed ud over den grove uagtsomhed skal foreligge konkrete omstændigheder, som må antages at indebære en særlig belastning for og/eller krænkelse af de efterladte. Der kan bl.a. lægges vægt på, om dødsfaldet er forvoldt på en særlig brutal og/eller krænkende måde, f.eks. at ofret har været udsat for omfattende vold eller seksuelle overgreb inden døden eller er død på en særlig pinefuld måde. Der kan også lægges vægt på, om de efterladte har været til stede, da ofret blev dræbt, eller er kommet til stede umiddelbart efter. Hvis skadevolderens adfærd har været af særlig grov karakter og f.eks. må betegnes som grov hensynsløshed, kan dette i sig selv tale for, at der tilkendes de efterladte en godtgørelse.

Det følger af forarbejderne endvidere, at godtgørelsesreglen – ud over ved overtrædelse af straffelovens § 237 om drab – navnlig forudsættes anvendt i tilfælde, hvor dødsfaldet er forvoldt under omstændigheder, der samtidig indebærer en overtrædelse af straffelovens regler om beskyttelse af menneskers liv og legeme, f. eks. straffelovens § 246 (grov vold, der har medført døden) eller § 252 (bl.a. fremkaldelse af nærliggende fare for nogens liv eller førlighed).

Erstatningsansvarslovens § 26 a omfatter alene efterlevende, der stod den afdøde særlig nær, dvs. nære pårørende til den afdøde. Det omfatter som udgangspunkt ægtefælle, samlever, mindreårige børn og forældre til mindreårige børn. Der skal ikke foretages en nærmere vurdering af de konkrete følelsesmæssige relationer mellem disse efterlevende og den afdøde. Der vil dog normalt ikke være grundlag for at tilkende en godtgørelse, hvis ægtefællernes samliv på tidspunktet for dødsfaldet var ophævet på grund af uoverensstemmelser. Samlever skal forstås på samme måde som i erstatningsansvarslovens § 13 om forsørgertabserstatning og § 14 a om overgangsbeløb. Det indebærer bl.a., at der ikke stilles bestemte krav til varigheden af det forudgåen-

de samliv. Det afgørende er, om der på tidspunktet for dødsfaldet bestod et samliv af en art, der konkret gør det rimeligt at sidestille den efterlevende med en ægtefælle, herunder om der på tidspunktet for dødsfaldet var fælles bolig, fælles husholdning og fælles økonomi i øvrigt.

Forholdet mellem forældre og deres hjemmeboende og/eller mindreårige børn må normalt også anses for omfattet af reglen, uanset om det er et barn eller en af forældrene, der dør. Der bør i almindelighed tilkendes en godtgørelse til mindreårige børn uanset deres alder, dvs. at der også kan tilkendes en godtgørelse til helt små børn, selv om de endnu ikke er i stand til at opfatte og forstå de særlige omstændigheder omkring dødsfaldet, der begrundet godtgørelsen. Hvis der er tale om voksne børn, der er flyttet hjemmefra, vil der derimod i almindelighed ikke være grundlag for at tilkende en godtgørelse i anledning af barnets eller en af forældrenes død, medmindre de pågældende må antages at have bevaret en helt særlig tilknytning, eller barnet f.eks. først er flyttet hjemmefra umiddelbart før dødsfaldet.

Efter omstændighederne vil også andre end ægtefælle, samlever, børn eller forældre kunne anses for omfattet af reglen. Dette forudsætter dog, at der har været et sådant særligt forhold mellem den pågældende og den afdøde, at der må antages at være tale om en tilsvarende særlig følelsesmæssig belastning som følge af dødsfaldet. Det kan f.eks. være en søster eller bror, der som voksen i mange år har haft fælles bolig og husholdning med den afdøde.”

For så vidt angår området for Patienterstatningsordningen, fremgår det af redegørelsen, at der i Patienterstatningens praksis ikke er eksempler på tilkendelser af godtgørelse efter bestemmelsen. Bestemmelsen kan efter Justitsministeriets opfattelse i princippet anvendes, hvis en læge i forbindelse med behandling mv. forvolder en patients død, men den begåede fejl vil i praksis formentlig yderst sjældent være af en sådan karakter, at betingelserne er opfyldt.

Patienterstatningen og Patientskadeankenævnet har siden bestemmelsens ikrafttræden behandlet en række sager, hvori der er taget stilling til, om et dødsfald, der var anerkendt som en erstatningsberettigende patientskade, berettigede de efterladte til godtgørelse efter § 26a.

Der er i samtlige sager foretaget en konkret vurdering af, om betingelserne for tilkendelse af godtgørelse efter bestemmelsen var opfyldt, herunder om dødsfaldet var forårsaget forsætligt eller ved grov uagtsomhed, samt om kravet om særligt kvalificerende/krænkende omstændigheder har været opfyldt. Der er endvidere taget stilling til, om den eller de efterladte tilhørte den personkreds, der er omfattet af bestemmelsen. Der er endnu ikke på patientskadeområdet eksempler på, at betingelserne tilkendelse af godtgørelse efter bestemmelsen har været opfyldt ud fra en konkret vurdering af omstændighederne i de enkelte sager.

Flere af Patientskadeankenævnets afgørelser har været prøvet ved domstolene. Det drejer sig om en Højesteretsdom samt en dom fra Vestre Landsret og en dom fra Retten i Glostrup.

Højesteret har den 4. maj 2009 afsagt dom i en sag, der vedrørte en 21-årig, hjemmeboende søn med testikelkræft, som afgik ved døden efter en tumor-

operation. Dødsfaldet var anerkendt af Patientskadeankenævnet efter lov om patientforsikring, blandt andet som følge af, at sygehuset havde handlet under normen for almindelig anerkendt faglig standard ved ikke at reagere hurtigt nok på symptomer på beskadigelse af blodforsyningen til tarmene. Patientskadeankenævnet havde givet afslag på tilkendelse af godtgørelse til forældrene efter erstatningsansvarslovens § 26a.

Højesteret fastslog i dommen, at patienterstatningsordningen omfatter godtgørelse til efterladte efter erstatningsansvarslovens § 26a, og at Patientskadeankenævnet har hjemmel til at træffe afgørelse om tilkendelse af godtgørelse efter bestemmelsen.

Højesteret har ved samme dom afgjort, at det ikke er nok til at udløse godtgørelse efter bestemmelsen, at de behandlende læger har handlet kritisabelt. Godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26a forudsætter således efter Højesterets udtalelse, at dødsfaldet er forvoldt ved forsæt eller grov uagtsomhed under sådanne særlige omstændigheder, at det i almindelighed må forventes at påføre de efterladte ekstraordinær lidelse eller krænkelse ud over, hvad dødsfaldet i sig selv påfører nærtstående af sorg og savn. Højesteret fandt ikke, at forløbet under behandlingen af afdøde og de i den forbindelse begåede lægelige fejl var grundlag for at anse betingelserne for tilkendelse af godtgørelse efter § 26a for opfyldt i den konkrete sag. Derved tiltrådte Højesteret den afgørelse, som Patientskadeankenævnet havde truffet.

Samme linje fulgte Vestre Landsret i februar 2013, da landsretten stadfæstede en dom fra Århus Byret. Sagen vedrørte også en søn, der med ambulance blev indbragt til skadestuen, efter at han til en fest havde indtaget alkohol og heroin og var blevet bevidstløs. Han afgik ved døden næste dag. Dødsfaldet blev anerkendt af Patientskadeankenævnet efter lov om patientforsikring, idet nævnet fandt, at korrekt observation og behandling ville have medført, at der var givet relevant modgift mod heroinforgiftningen, hvorved dødsfaldet med overvejende sandsynlighed ville være undgået. Det blev tilkendt erstatning for begravelsesudgifter og advokatomkostninger, og samtidig blev der meddelt afslag på erstatning efter erstatningsansvarslovens § 26a, idet nævnet fandt, at betingelserne for at yde erstatning efter bestemmelsen ikke var opfyldt. Byretten var enig med nævnet heri, idet retten fandt, at uanset om den uagtsomhed, som det behandlende personale havde udvist, kunne betegnes som grov, var der efter de foreliggende omstændigheder ikke grundlag for at antage, at dødsfaldet var sket under så kvalificerende omstændigheder, at det efter en generel vurdering måtte antages, at dødsfaldet havde påført sagsøgerne som forældre en sådan følelsesmæssig belastning, der rakte ud over den sorg og det afsavn, der normalt forbindes med at miste en søn. Retten lagde vægt på, at der ikke var grundlag for at antage, at patienten havde været udsat for grov hensynsløshed under behandlingen, eller at dødsfaldet var sket på en særlig krænkende eller pinefuld måde. Retten lagde endvidere vægt på, at sagsøgerne (forældrene) ikke selv havde været til stede i forbindelse med indbringelsen og behandlingen.

Retten i Glostrup afsagde den 18. november 2013 dom i en sag om en 75-årig kvinde, der døde efter et sygeforløb på et hospital. Patientskadeankenævnet anerkendte dødsfaldet efter lov om klage- og erstatningsadgang inden for sundhedsvæsenet, idet nævnet fandt, at dødsfaldet med overvejende sand-

synlighed kunne være undgået, hvis der, som den erfarne specialists standard tilsagde, umiddelbart efter en kolposkopi var foretaget operation på mistanke om et mekanisk stop i tarmene. Derved ville man med overvejende sandsynlighed have undgået, at tarmen bristede, og patienten ville med overvejende sandsynlighed have overlevet, idet hun ville have undgået at få svær bughindebetændelse og sepsis (blodforgiftning).

Afdødes voksne datter søgte herefter om godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26a, hvilket Patientskadeankenævnet afslog, da datteren ikke fandtes omfattet af den personkreds, der kan tilkendes godtgørelse efter bestemmelsen. Nævnet fandt endvidere, at de øvrige betingelser for at tilkende godtgørelse efter bestemmelsen ikke var opfyldt.

Retten i Glostrup henviste i sin begrundelse til, at bestemmelsen i erstatningsansvarslovens § 26a omfatter nære pårørende så som ægtefæller eller samlever, hjemmeboende og/eller mindreårige børn og forældre til hjemmeboende og/eller mindreårige børn. Voksne børn, der er flyttet hjemmefra, er som udgangspunkt ikke omfattet, med mindre de har bevaret en helt særlig tæt tilknytning til den afdøde mor eller far, eller de først lige er flyttet hjemmefra.

Sagsøger var 42 år, da moderen døde, og havde været flyttet hjemmefra i ca. 20 år. Selvom der var et nært forhold mellem mor og datter og en tæt kontakt som følge af moderens handicap, fandt retten ikke, at der havde været et sådan særligt forhold mellem moderen og datteren, der adskilte sig fra, hvad der er sædvanligt mellem en mor og hendes voksne datter. Datteren kunne derfor ikke anses for omfattet af den personkreds, der kan tilkendes godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26a. Retten bemærkede endvidere, at det heller ikke var godtgjort, at dødsfaldet var forvoldt ved grov uagtsomhed eller under sådanne omstændigheder, at det har indebåret en særlig belastning eller krænkelse af de efterladte. Derved tiltrådte retten den afgørelse, som Patient-skadeankenævnet havde truffet.

Patienterstatningen og Patientskadeankenævnet følger den praksis, som er beskrevet i Justitsministeriets ovennævnte redegørelse og i de ovenfor nævnte domme.

Det betyder, at det ikke er tilstrækkeligt, at der i forbindelse med behandlingen af en afdød patient er begået fejl, som er konstateret og påtalt. Der skal foreligge helt særlige omstændigheder, og desuden vil der efter Patienterstatningens opfattelse i praksis skulle foreligge et strafbart forhold.

Sager, hvor der har foreligget helt særlige omstændigheder, der rækker ud over dem, som er beskrevet i dommene ovenfor, eller hvor den behandlende læge eller andet sundhedspersonale har begået et strafbart forhold i forbindelse med behandlingen af patienten, har ikke været forelagt Patienterstatningen eller Patientskadeankenævnet til afgørelse af erstatningsspørgsmålet.

Jeg må på ovennævnte baggrund konkludere, at årsagen til, at erstatningsansvarslovens § 26a aldrig har ført til tilkendelse af godtgørelse til efterladte til patienter, hvis dødsfald er anerkendt som en patientskade, ikke skyldes manglende opmærksom på bestemmelsen eller en forkert retsanvendelse i Patient-

erstatningen eller Patientskadeankenævnet, men derimod det anvendelses-  
område, som bestemmelsen har.

Med venlig hilsen

Nick Hækkerup / Mie Saabye